

ERDÉLYI GAZDA

MECJELNIK

minden pénteken
legalább egy iven
 és az egyleti tagoknak
 ingyen
 küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 ft. félvre 2 ftal fizet-
 hetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és érték küldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ

(Dr. Mintz György, e. pénztárnokhoz)

a lap szellemi részét illető küldemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

(Gamauf Vilmos e. titkárhoz)
 címzendők.

AZ

ERDÉLYI

GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Hirdetési díjszabályzat.

	1—1	1—3	1—6	1—12	1—18	1—24
	széri hirdetéskor					
	ft	kr/ft	kr/ft	kr/ft	kr/ft	kr
1/16 lap	14	36	70	120	160	200
2/16 "	7	18	35	60	80	100
3/16 "	350	9	1750	30	40	50
4/16 "	175	450	875	15	20	25
5/16 "	90	225	440	750	10	1250

Többesbiri hirdetésnél nagyobb kedvezmények.
 Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor
 a hirdetés megjelenik.

A szíves megrendelésben világosan kérjük kitenni;
 melyi helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetés
 számára.

Hirdetéseket elfogadnak lapunk kiadó hivatala
 és a r. k. Lyceum nyomda központi irodája (főter gr. Te-
 leki Domokos-ház.) Mellékletek 5 o. é. ftba számít-
 tatnak.

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina
 János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

A magnemesítésről.

II.

Kevesebb érvelést látok szükségesnek a második
 kérdésünkre adandó feleletnél. Hogy szükséges-e nö-
 vénynemesítő törekvésünk, az mindenekelőtt a már
 birt tenyészanyag minőségétől, tapasztalt tulajdonai-
 tól fog függeni. Ha oly anyagnak vagyunk birtoká-
 ban, mely bennünket, fokozottabb igényeinket is kie-
 légíteni képes, ott már csak a tovatenyésztés szük-
 sége áll fenn részünkre. De a tökélyesbülés lehetősé-
 ge nyújtja a sarkaló ösztönt, hogy mindig jobb
 után törekedjünk. A kertész mindig nemesebb gyü-
 mölcsökre, a szőlész nemesebb borra vágyik, a gaz-
 dának szintén nemesebb mag nyerésére kell iparkod-
 nia. Nem kis fontosságú körülmény az, hogy egyes
 műveleti növényeinket jó hirre emeljük s még fonto-
 sabb az, hogy azt jó hirnevében, jó tulajdonaiban
 megtartsuk és gyarapítsuk. Természetszerű követel-
 mény is az, hogy a legjobbat elérni iparkodjunk s
 ha termelési főanyagunkat pl gabonánkat gondos
 tenyésztés által kettőzött termésre juttathatjuk, vagy
 a viszonyok szerint az előbbi termések átlagát költ-
 ségesebb eljárások nélkül túlhaladnunk sikerül, oly
 követelménynek teszünk eleget, melyet önérdékünk
 leginkább megkíván. — Ha gabnaféléinket, s ezek
 közül nevezetesen pedig honi főtérmenyünket a buzát
 nemesítés alá vesszük, termelésünk e cikkben sok-

kal produktivebb leszen, mert a tapasztalati adatok
 azt bizonyítják, hogy a gonddal üzőtt, folyvást meg-
 választott maggal való termeléssel a buzának mind
 kalásznagysága, mind magmennyisége és minősége,
 mind bokrosodása jelentékenyen emelkedik s az ere-
 deti alakot hozamaiban többszörösen tulszárnyalja. S
 már most ha tekintjük azon arányt, amelyben ho-
 nunkban a buza egyéb kulturnövényeinkel szemben
 termeltetik s ha hozzávetjük azon nyerhető termés-
 többletet, melyet a nemesítés által elérnünk lehetne,
 oly tekintélyes értékösszeg kerül előnkbe, mely leg-
 hathatóssabb bizonyítékul szolgálhat a nemesítés hasz-
 na és szükségessége mellett s indokot ad arra, hogy
 ezen eljárást minden termelő által fogamatba vétetn
 óhajtsuk, mert általa jelentékeny jövedelem szaporo-
 dást helyezhetünk kilátásba összes termelőinkre s így
 az országra nézve is. Szükségesnek tünik föl a neme-
 sítés még azért is, mert ha az ország már a gabna,
 és pedig a buzatermelést tartja fő jövedelemforrásá-
 nak, ezen termelési ágánál kövesse mindazon utmuta-
 tást, miáltal azt részére leghasznathozóbbá teheti.

Hogy miben áll tulajdonképen a magnemesítés
 munkája s mik kellene hozzá, azt röviden kifejez-
 hetjük; nem áll az egyébben, mint a legjobb mag-
 vaknak kiválasztása s tovatenyésztésre való fölhasz-
 nálásában s nem kell egyéb kozzá, mint kitartás és
 pontosság.

Adataink vannak már arról, hogy mint jártak el

némelyek a magnemesítésben s tudjuk szintén azt is, mily tényleges eredmény követte azon eljárások folyamatát.

Az első és alapkellék a nemesítéshez az alapanyagának jó megválasztása. E tekintetben célhoz visz bennünket egyes, kiválólag szépen fejlett kalászsoknak már éréskor való különválasztása s a belőlük nyert mag külön kezelése, kiszemelése; vagy a termésből a legnemesb, legteljesebb magvaknak szorgos és többszörös kiválasztása jó választó rosták segítségével. Sokkal inkább lehet ajánlani mégis az első módot t. i. a kalászsok kiválasztását, ahol már a kalász fejlődését is szemlélhetjük. — Az ily módon kikülönített magot oly helyre vetjük, ahol a fejlődő növény életfeltételeit feltalálja, hogy kifejlődésében akadályokra ne leljen s lehetőleg a legteljesebb kifejlésre jusson. E célra egy jól megművelt, jó erőben álló területet választunk, mely fölött a külbefolyások: a levegő, melegség, nedvesség, világosság szabadon és oly módon nyilatkozhasanak, amint azon vidék általános éghajlati viszonyai jelentkezni szoktak. Az egyes növények tenyésztőterületére szintén tekintettel leszünk s már a vetést úgy intézzük, hogy a fejlődő növények annyi tenyészhelyet nyerjenek, hogy egymásnak terhére ne váljanak s egymást szabad fejlődésükben ne gátolják. ▲ későbbi teendők mindössze abban állanak, hogy a vetést tisztán tartjuk, a növényzet fejlődését folyamatosan figyelemmel kísérjük, az érés időpontját jól kilessük (a sárga érési fokot), nehogy a túlérés alkalmából a legsúlyosabb szemeket a kipergés által elvezzítsük; a nyert terményből ismét a legszebb magvakat kiszemeljük, melyekkel a termelést jövőben a változó módon folytathatjuk. —

Az eljárás módja tehát igen egyszerű s miben sem különbözik azon törvényektől, miket minden gabnatermelő gazdának különben is betartania kellene.

Többen fordultak már a magnemesítés ily módjához s a megnyugtató eredmények mindig igazolták az eljárás helyességét. —

Hallet 20 évig folytatta ilyenmő kísérleteit a buzával s a növényzet fejlődése s termése fölött tett észleleteiből a következő elveket állította föl:

1. Minden egyes teljesen kifejlett növénynél, legyen az buza, árpa vagy zab van egy kalász, mely termőképesebb mint ugyanazon növény többi kalásza.

2. Minden ilyen kalászban van ismét egy mag, mely termőképesebb, mint a többi magszemek.

3. A legjobb szem a legszebb kalászban rejlik.

4. A szem magasabb termékenységét utódjai különböző mértékben szintén átöröklik.

5. A legjobb szemeknek folytonos megválasztása által az utótenyésztetben a növény termőképessége emelkedik.

6. Az eleinte gyors javulás — nemesedés — később csak lassan halad előre, míg végre eléri határát.

7. Ha a magvak kiválasztását még azontul is folytatjuk, a javulás fennmarad s a gyakorlati eredmény: az elért tulajdonok szilárdsága, állandósága leszen.

Hallet ezen elveit, mint mondottuk, 20 évig folytatott figyelmes kísérleteiből vonta le, a javulási, nemesedési jelek azonban az ő (pedigree) buzájánál már korábban jelentkeztek s nevezetesen a tenyész-kísérletek ötödik évében már odajutott, hogy új buzája az eredeti buza kalászát hosszúságban kétszeresen, magvainak számát háromszorosan, bokrosodását pedig ötszörösen túlhaladta! —

Világos tények állanak tehát előttünk arra nézve, hogy a nemesítési eljárás foganatba vétele egyike a leghasznosabb eszközöknek s keresztülvitele annál óhajandóbb ránk nézve, mert épen azon növénynek tűnt ki rendkívül előnyös gyarapodása, mely növénytermelési fő czikkünket képezi. —

A vetőmag-, s nevezetesen a buza nemesítésének háladatos voltára már közelebről is hozhatunk föl példát. A „Gazd. Lapok“ idei 35-ik számában Mokry Sámuel ur leírta nemesítési eljárását. A kilencz évig folytatott kísérletek — közben mostoha viszonyok mellett is — azt tüntették ki, hogy az eredetileg 9 fészkeű buzakalász 16 fészkeűvé fejlődött s a nemesített növény magasabb produktivitását már szilárd tulajdon gyanánt mutatta be. —

Egy okkal több a követésre! —

Az eddig fölhozottak után, mikhez még igen sok támogató adatot csatolhatnánk, ugyhiszem sem több utasítás, sem buzdítás nem szükséges. — Óhajom oda terjed ki, hogy e nagyhasznú, de egyszerű kísérleteket bár mentől többen kezdenék meg s folytatnák kitartással és gonddal. —

Megteheti azt a nagy és a kisbirtokos egyaránt; az előbbi nagyobb terjedelemben, az utóbbi nagyobb gonddal.

Végül pedig nagyon helyénállónak találok, hogy ez ügyünk kapcsolatában a kiindulás alapját képező teendőre néhány szót szánjak. Tudja azt minden gazda, hogy a tiszta vetőmag használása volna törvénye, de igen könnyen elcsábítani engedi magát nyervágyától s azon tapasztalaitól, hogy selejtes magból is nyert már szép vetéseket. — Megesik ez utóbbi akkor, ha

a gyöngé magból fejlett növénykének a kedvező körülmények az életfeltételek összegét megadták; így sikerre juthat az ilyen alapra fektetett vetés is; de miért kockáztassa a gazda egy évi fáradságának díját és jövedelmét azon föltételes „ha” körülményeitől, midőn módjában áll vetési sikerének alapját a vetőmag jó és gondos megválasztása által megvetnie. —

A takarékosági hajlam, vagy nevezük bármi palástoló névvel azon fukarságot, mely a jó magot a gazdával visszatartatja s csak a selejteset juttatja a földbe, a legokoszerütlebb takarékoság s igen megbüntetheti magát. — Azért is a vetőmagnak mindenkori leggondosabb kiválasztását elodázhatlan követelménynek kell kitűznünk, azt magunknak is gonddal üznünk s mindenkinek a legbiztatóbban ajánlanunk; mert bizonyos az, hogy a folytonos jó és szép vetőanyag használása által gazdálkodásunk rendes menében is igen előmozdítólag hatunk terményünk nemesedésére, vagyis jó tulajdonaik emelkedése és megszilárdulására. —

V. S.

A bécsi nemzetközi gazdasági és erdészeti congressus.

(Folytatás és vége.)

II.) A második kérdés, melyet Dr. J. R. Lorenz ostrák ministeri tanácsos vezetett be, a következő volt: „A gazdasági és erdészeti statistica, mely részeit illetőleg van nemzetközi megállapodásra szükség, hogy azokból összehasonlítható eredményekre lehessen jutni? mely kérdéshez még Dr. Meitzen (Berlin) kormánytanácsos, továbbá Dr. F. X. Neuman tanár (Bécs), Vesmiakoff (Petersburg) államtanácsos, Komers lovag jószágigazgató (Prága), Ficker udvari tanácsos (Bécs), Damseaux tanár (Belgium) és Wels (Bécs) szállottak, mire az elnökség ezen indítványozó urakat egy együttes indítvány formulázására kérvén fel, a gyűlés eloszlott.

A harmadik ülésben szept. 22-én, — melyben a porosz kereskedelmi minister Dr. Aschenbach is részt vett — a tárgyalásra kitűzött harmadik kérdés jött vitatás alá.

III.) A harmadik kérdést, mely következőleg szóll: „A gazdasági kísérleti állomások teendői közül, melyek azok, a melyek érdekében egy nemzetközi megfigyelési rendszer megállítása van szükség? — Dr. Zöller tanár vezette be. Kivüle még szállottak e tárgyhoz Haberlandt tanár (Bécs), Dr. Nobbe tanár (Tharand), J. A. Barral tanár (Páris), Thiel (Tharand), Yermoloff (Petersburg), és Komers (Prága). Mire az elnök azon indítványa, hogy a mai nap tett indítványok is egy specialis comissióhoz utasíttassanak szövegezés végett, a gyűlés által elfo-

gadtatván, — Dr. Lorenz a második kérdés iránt tett indítványok szövegezésével megbízott comissió jegyzője, a már formulázott együttes indítványt olvasta fel, mely a következőleg hangzik:

„A nemzetközi gazdasági és erdészeti congressus azon meggyőződését fejezi ki, hogy a mezei gazdasági és erdészeti ipar jelenlegi fejlődése többé az ez ipar ágának a különféle alkalmokbani fejlődését és állapotát illető biztos összehasonlítást alapul szolgáló statistikai adatokat nem nélkülözheti; az eddigi ez iránybani törekvések elégtelennek bizonyultak, és a szükséges összehasonlító eredmények csakis szakértő felvételek után várhatók, ha azoknak tárgyait az egyes államok kormányai, együttes tanácskozás utján s ugyanazon nézpontok alapján állapítván meg, egyszersmind azoknak lehető rendszeres keresztiülvitelét, és különös közlését egymásnak biztosítják.

Ennélfogva a nemzetközi gazdasági és erdészeti congressus azon megkereséssel fordul a cs. kir. osztrák kormányhoz, miszerint:

Tegyen lépéseket az egyes államoknál, a gazdasági és erdészeti statistika fejlesztése céljából létre hozandó nemzetközi egyesülés életbe léptetése iránt.

Mely célból ajánlja, hogy a népszámlálással egyidejűleg minden 10-ik évben ismétlőleg, minden államokat átka-roló enquetek hívassanak egybe, melyek lehetőleg apró kerületekre felosztva és lehetőleg külön tartva a már, a természettől külön váló gazdasági területeket, kimutassák: a különféle gazdasági és erdészeti célokra szolgáló terület. arányokat, a vettetni szokott legfontosabb termények szerint és ezeknek lehetőleg évek hosszú sorára kiterjedő átlagos hozamát, megemlítése mellett a szokásos gazdálkodási módnak, továbbá a különféle erdőnemek térarányát s ezek hozamát; az állatlétszám nagyságát s ezeknek használatás szerinti felosztását és termékeit, valamint megközelítőleg a gazdaságok és a gazdasággal foglalkozó népesség számát, végre a fogyasztás terjedelmét, nagyságát.

Nem kevésbé ajánlja a congressus, hogy az államok együttes ez irányu működése, még a következő összehasonlítható és átnézhető alakban rendezett közlésekre is kiterjedjen, a) a gazdasági és erdészeti termények piaci és tőzsdei áaira s ezek forgalmára, mely közlemények főleg a földényekben lehetőleg gyorsan, tehát lehetőleg hetenként köztudomásra juttandók volnának; b) az évi terményhozamok közlésére évenként és pedig az átlagos hozamok %-ban, a korai terményekre nézve szeptember végéig, a többi terményekre legfeljebb november végéig, s a gazdasági év végén, ugy az egyes termény hozamok, valamint az összes hozamok közlésére, határozott számokban; c) a szállítási árakra mázsánként és mértföldenként a vas- és vízi, nem különben országutakon a napszám árakra; a hitel költségeire; a birtokok szabad kézből s kényszer eladás utján forgalmára; a birtok eladási és bérleti áaira; a mennyire azokról biztos tudomást lehet szerezni — évi közleményekben.

A cs. kir. osztrák kormány felkéretik, hogy a többi államokkal egyetértve, az állandó nemzetközi statistikai

bizottmányt, szakértő képviselőkkel gyarapítsa, a kik a fentebbi határozatok keresztülvitelét támogassák.

A congressus elnöksége pedig megkerestetik, eme határozatokról az állandó nemzetközi statisztikai congressus bizottmányát lehetőleg mielőbb értesíteni.

Eme határozatok egyhangulag elfogadtattak.

IV.) A negyedik ülésben szeptember 23-án a következő kérdés jött tárgyalás alá: „Az erdészeti kísérleti állomások teendői közül melyek azok, melyek érdekében egy nemzetközi megfigyelési rendszer megállapítására van szükség? E kérdést báró Seckendorf Arthur tanár (Mariabrun), vezette be, a kin kívül még e tárgyhoz Dr. Ebermayer tanár (Aschaffenburg), José de Saldanha de Gama ur (Brasília), Beck kormánytanácsos (Trier), Dr. Roth (Krefeld), Dr. Judeich (Tharand), Dr. Exner (Mariabrun), és Dr. Nördlinger (Hohenheim) szólottak.

S a tett indítványok közül, a kérdést bevezető báró Seckendorf és Dr. Ebermayer következőkben összefoglalható indítványai lettek, határozattá emelve.

1) Az egyes államok kormányainak ajánlandó, hogy minden rendelkezésükre álló eszközöket felhasználjanak erdészeti állomások felállítására, és azok előmozdítására.

2) Csak oly szakértők választassanak ily állomások főnökeivé, a kik egész munkásságukat ez ügynek képesek szentelni.

3) Mihelyt valamely országban ily állomások életbe lépnek, az illető kormányok működjenek oda, hogy azok főnökei más államok hasonlított intézetei főnökeivel összeköttetésbe lépjenek, hogy a nemzetközi fontosságú vizsgálati tárgyakat megállapítsák és a vizsgálat módja fölött együttesen tanácskozzanak.

4) Az erdészeti tárgyak közül főleg azokra nézve szükséges egy nemzetközi megfigyelési rendszert megállapítani, melyek az erdőknek az éghajlatra való befolyása körüli ismeretek megállapítására s fejlesztésére vannak hivatva szolgálni.

V.) Az ötödik ülésben szeptember 24-én, végre a következő Dr. A. Bernhard tanár (Neustadt Eberswalde) által bevezetett kérdés jött tárgyalás alá. „Miféle nemzetközi megállapodások mutatkoznak szükségesnek, hogy a naponta nagyobb mérvet öltő erdőpusztításnak utját lehessen állítani?

A bevezetőkön kívül még e tárgyhoz a következők szólottak: Dr. Judeich (Tharand), Landolt tanár (Zürich), Peyrer miniszt. oszt. tanácsos (Bécs), Dr. Preszler udvari tanácsos (Tharand), Torelli tanácsos (Róma), mely indítványok közül a Dr. Bernhard, Dr. Judeich és Peyrer tanácsos — körülbelül a következőkben összefoglalható indítványai lettek határozattá emelve:

1) A congressus elismeri, hogy a naponta nagyobb mérvet öltő erdőpusztításnak utját állani csakis nemzetközi megállapodások által lehet, kiváló figyelemre méltatók azon erdőségek, melyek egyes forrás gazdag vidéeken terülnek el.

2) A cs. kir. osztrák kormány felkérendő, hogy

többi államok kormányaival érintkezésbe tegye magát az iránt, hogy minél biztosabb statisztikai adatok gyűjtessenek a részben, mily fekvés és kiterjedésben találtnak, és mily minőségük a szükséges véderdőségek s ennek meghatározása mint legközelebbi s legfontosabb cél tekintendő.

Erre fel lettek olvasva a gazdasági kísérleti állomásokra vonatkozó következő indítványok:

1) Igen sok oly kérdés tartozik a gazdasági kísérleti állomások alá, melyeknek megoldása csakis nemzetközi megfigyelési rendszer életbe léptetésétől van feltételezve, ilyenekül tekinthetők:

a) A légköri csapadékok vizsgálása ammoniák és salétromsav tartalomra, mikor is egyszersmind a légtünettani, helyi és időszaki viszonyok is lehetőleg meghatározandók.

b) A mivelés alatti talajfajok felszívási képességének megállapítása tekintettel azok vegytani és természettani sajátosságaira, valamint a trágyázásnak befolyása a talaj-elszívási képességére.

c) Kísérletek a gazdasági vízépitészet tudományos megállapítására.

d) A gazdasági legfontosabb növények magvainak vegyvizsgálata, különböző országokban s fekvések szerint, azok táp és kereskedelmi értékének megállapítása végett.

e) Felderítése azon befolyásnak, melyet a takarmányzás és az állat faja gyakorol, a tej mennyisége, és összetételére, valamint a hizó képességre.

f) A trágya-nemek, magvak, s a selyem bogár pete ellenőrzése.

g) Kísérletek a növények átalakulását illetőleg, ugyanazon magból különféle tenyész viszonyok mellett,

2) Ilyen és ezekhez hasonló kérdések megvilágítása végett, a kormányok felkérendők a gazdasági kísérleti állomásoknak megfelelő eszközökkel való ellátására.

3) A gazdasági kísérleti állomások főnökei s a kormányok küldötteiből időről időre nemzetközi congressus alakuljon, a közösen felderítendő kérdések megállapítása végett

4) A cs. kir. osztrák kormány felkérendő lépéseket tenni a tett indítványok keresztül vitele végett.

Ezen indítványok is elfogadtattak.

Ezek után még Boitel ur (Páris), azon indítványt tette, miszerint az elnökség kéressék fel lépéseket tenni, a különféle államok kormányainál, hogy azok egy hasonló nemzetközi gazdasági és erdészeti congressust, a legközelebbi években — talán 1875-ben újra hívjanak össze, — mely indítvány szintén elfogadtatván, az elnök zárbeszéde, melyben köszönetet mond újra a congressus tagjainak tevékenységéért s ígéretet tesz a congressus indítványainak keresztülvitelére minden rendelkezésére álló erőt felhasználni s az alelnökök által indítványozott s az elnökség és kormány részére megszavazott köszönetnyilvánítás után, a nemzetközi gazdasági és erdészeti congressus, „a viszon lá tá s ra“ élénk hangoztatása mellett szétoszlott.

A mag el van vetve, s most a kormányok feladata, a ma még csak kised csemetét úgy ápolni, hogy abból a mezei gazdasági iparra áldást hozó terepélyes fa fejlődjék.

Kodolányi Antal.

T Á R S A L G Ó.

Világkiállítási levelek.

XIX.

(G. V.) A nagy világkiállítás számos és nagyszerű objectumai között egy sincs, mely jó izlés, átgondolt rendezettség és dus tananyag tekintetében a Schwarzenberg hercegek terjedelmes tárlatával vetélkedhetnék! Az őstermelés majdnem minden ága a leggondosabban és oly czélszerűen van előtüntetve, hogy nem csak a szakember, hanem az értelmes laicus is örömmel és — mi fő dolog — haszonnal szemlélheti e gazdag gyűjteményt, mely az intelligens tulajdonosok és a szakavatott tisztikar képzettségéről a legkésebben szóló tanubizonyságot szolgáltatja!

A Schwarzenberg család hercegi ranggal bír, és jelenleg két ágra oszlik: az idősebbre és ifjabbra János Adolf — apa — és Adolf József — fia — a jelen tárlat intézői az idősebb ághoz tartoznak, mely főképen Csehország és Styriában roppant jószág testtel bír, míg kisebb terjedelmű törzsbirtokuk Bajorország közép frankoniai kormánykerületében fekszik. Az összes földterület 355,000 holdra — a 1600 □ öl — rug, és miután több tartományban és a legkülönbözőbb fekvésben, fordul elő — a terület kihasználása is a legváltakozóbb és épen ennél fogva nyeri a Schwarzenberg tárlat azon teljes képet, azon bámulatatos önállóságot, minőt az osztrák magyar birodalom egyetlenegy jószágteste sem volna képes nyújtani. A roppant területből csak 9600 holdat tesz a vizek, utak, sziklák, építkezések terjedelme, melyek közvetlenül hasznot nem hoznak, a használható talaj a következő mivéleti ágak szerint talál értékesítésre: 67,600 hold ki van bérelve, a fennmaradó 287,500 holdból esik: az erdőre 222 112 hold, (ebből 186,700 hold túlelűekkel van beállítva) a szántóföldre 24,850 hold; a rétre 9,951 hold; a komló ültetvényekre 343 hold; a szőlőre 17 hold; a faiskolákra 67 hold; a gyümölcsösökre 399 hold; végre a természetes legelőre 7111 hold. A nagyszerű haltenyésztés — tógazdaság — 17,094 holdnyi tóterületet vesz igénybe.

A nyers termények egy részének ipari értékesítése 23 serfözde, 4 cukorgyár, 3 szeszgyár, egy—egy olajgyár, gőzmalom és kenyérsütőde, 23 fűrészmalom, 46 téglakemence stb. által történik, mozgató erőül 1097 gőz-lóerő és 623 viz által szolgáltatott lóerő működik. A gazdasági gépek és eszközök hosszú lajstromát nem akarjuk elősorolni, azonban feltűnőnek tartjuk, hogy 27 nagy cséplőgép mellett 70 drb. kézi cséplőgép is alkalmazásra talál, mi mindenesetre az utóbbiak használhatósága mellett szól.

Az urodalmak marhaállománya természetesen jelentékeny nagyságu, lovat 1035, szarvasmarhát 7720, (közte 2582 drb. ökör), juhot 26,900 darabot találunk — sertés-tenyésztés nem üzetik.

Gyümölcsöt az éghajlat, talaj és fekvés kedvezményezése szerint majd minden urodalom nagy mérvben tenyészt, a fák részint a mezei utak melletti sorokban, részint zárt vagy nyitott gyümölcsösökben vannak elültetve,

az eddigi létszám, mely azonban folytonosan szaporittatik a következő: 51,000 drb. alma, 28,000 körte, 89,000 szilva és 86,500 különféle gyümölcs, összesen: 254,500 darab. — Ezen jelentékeny szám mellett a lombfák kiültetése is folyton halad, a mennyiben kopár területek, szegény legelők fákkal lesznek beültetve s így lassan lassan erdősítve, már eddig mintegy öt millió darab van kiültetve.

Hogy a nagy terjedelmű birtoktest számos melioratióra ad alkalmat, magától értetődik. A folyton tartó alagcsövezés már 3600 holdra terjed ki, a nyílt árkokbani vízlecsapolás 720000 futó ölet tesz, öntözött rétet különféle rendszer szerint 2700 holdat találunk.

Az urodalmak szerencsés fekvése számos vasuti és még több és olcsóbb vizvonal felhasználását lehetővé teszi, az évenként mozgatott terhek a hat millió mázsát tulhadják. A roppant birtok értékét azonban mi sem jellegzi jobban mint az évenként fizetendő adó összeg, mely egy millió egyszáz ötvenezer forintra rug!!!

Azonban a roppant vagyonnal megáldott hercegi család nem felejtkezett meg azokról sem, kiknek e vagyon folytonos gyarapodását köszönheti: a buzgó tisztí karról, a derék cselédségről. Nyugdíjalap, ösztöndíjak, kiházosítási alapítványok, iskolák, árvaházak és kórodák, a fenséges birtokos humanus méltányosságáról tanuskodnak. A cselédség tehetségesebb gyermekei a rabini földmivéleti iskolán képeztetnek derék gazdákká, az iparüzleti vállalatok és az egyes mivéleti ágak czéljainak előmozdítására külön vegykísérleti állomás van felállítva Lobositzon.

A Schwarzenberg hercegek tárlata az iparpalota osztrák osztályával szemben van elhelyezve, a terjedelemre nézve nagyobb rész szabad ég alatt, míg a kisebb, de jelentékenyebb rész a pavillonban talált helyet. A szabad tér, elől, ültetvények és vízmedenczék által van elfoglalva, jobbról balról egy-egy körönd a túlelűeket tünteti fel különböző korban és fejlettségben, miglen két más oldalparthie a leggyönyörűbb pulya és redély fákat mutatja nagyon szép alma és körte terméssel. A főbejáratnál szemben levő nagyobb vízmedencze külön vasrekeszték két hódát (castor) és számos ángolnát és rákot tartalmaz, jobbról balról az erdei lombfák használtabbjait látjuk bemutatva. A térség külső szegélyezése kis rabattok által történik, melyekben komló, törökbuza, repce, hariska, *) gabnaneműek és hüvelyesek, egyáltalában az urodalmak mivéleti növényei diszlenek, különösen egy őszi takarmány combinatió keltette fel figyelmünket, mely augusztus végén vettetik, és zab, rozs és hariskából áll, és a legkésőbbi zöld takarmányt szolgáltatja. A pavillon előtti balra eső medenczében különböző nagyságu csukát, a jobbra esőben pontyot és süllőt találunk; közvetlenül a csarnok előtt a legszebb szőnyeg növényzet terül el.

A csarnokba lépve a szemközt levő középfalat egy

*) Más néven: tatárka, pohánka, hajdina.

diszes cserjékből kiemelkedő nagy vadásztrophaea foglalja el, mely gyönyörű összeállításában első sorban a vadászati, azután az erdészeti faunát általában tünteti fel; leggazdagabb az erdei madarak gyűjteménye, míg a rovarcollectió a főherczeg Albrechténél hátrább áll. A csarnok nyugoti oldalának középrésze a növénytermelésnek van szánva, a szántó föld területéből 51 % esik a kalászosokra, 16 % a kapás növényekre, 28 % a takarmány félékre, és 5 % az ugarra, természetesen tehát, hogy a csarnokban is a kalászosok bírnak tulsullyal. Egy ügyesen szalmából font tartály, mely kereszt — csillag — tojás alakú osztályokra van osztva, két szélén és közepén oszlopzattá emelkedik, melynek felső lapja törökbuza csövekkel határolva csinos kosárcsészében a kalászos gabonát tartalmazza, míg alant szemes gabonák, hüvelyesek, magvak stb. izléses színezéssel váltakoznak, az egész tartályt és oszlopait zöld komló lánczok fogják körül. Evvel szemben egy takarmány gula emelkedik, mely a feletetésre használt különböző növényeket préselt állapotban tünteti fel, a kettő között kék és sárga edényekben az egyes urodalmak mezei terményei vannak felállítva. A 16 serfőzde egy-egy hordó által van bemutatva; négy czukorgyár a gyártás minden stadiumát tünteti fel, a jelentéktelenebb szesz- és olajipar is megfelelő képviseletre talál. A fal mellett tervek, táblázatok stb. vannak felhalmozva, az asztalokon gyapju mintákban és bundákban. Bor csak Lobositzon terem közepes minőségben, jelentékenyebb a szép gyümölcs — kivált almacollectió.

A tudományos törekvéseket a lobositzai kísérleti állomás és a rabini földmives iskola illusztrálják, az első számos fáradságos kísérlet graphikai feltüntetése az utóbbi a tanoncok szellemi munkásságának bemutatása által, — a csarnok keleti része, mint erdészeti s bányászati, illetékességünken tulterjed.

A jelentékeny haltenyésztés termékei részint — mint említettük — elevenen, részint szeszben praeparálva van bemutatva, az évenként értékesíthető nalmennyiség 6500 mázsát tesz.

Szőlészeti statistikai kimutatása

a mezőségi borvidék marosi kerület helységeinek.

(Folytatás.)

57. **Botháza** (Kolozs megye). 10 hold vegyes hazai szőlőültetvényekkel, agyag talajon, karikás miveltetés alatt; kerül holdja 65 frtba; terem holdanként 24 akó kitünő bort, mely elkél Szamosujvárt, akónként 10 frton.

58. **Csetelke** (Kolozs megye). 2 hold, 900 □ öl vegyes hazai szőlőültetvényekkel, agyag talajon, karikás miveltetés alatt; kerül holdja 70 frtba, terem 20 akó kitünő bort, melyet az udvar használ fel.

59. **Novaj** (Kolozs megye). Van egy hold vegyes hazai fajú szőlőültetvénye, agyag talajon, karikás miveltetés alatt; kerül holdanként 65 frtba, terem 20 akó jeles bort, melyet a tulajdonos használ el.

60. **Báld** (Kolozs megye). 6 hold szőlőültetvényekkel,

agyag talajon, melyből a mindenben haladni kívánó Gróf tulajdonos ur közelebbi években ültetett egy hold rieslinget, egy hold pergament muskotályt és egy hold Pineau grist. Miveltési mód a karikás, mely kerül holdanként 85 frtba, terem 20 akó kitünő bort, mely elhasználtatik az udvarban. Az új ültetvények holdanként 300 frtba kerültek.

61. **Méhes** (Kolozs megye). 7 hold új ültetvényű szőlővel, agyag talajon, melyből a fiatal gróf Béli Ákos, megértvén a kor igényeit, kitünő helyre rendszeresen ültetett 1 hold leánykát, 1 hold rieslinget, 1 hold muskotályt s 1 holdat vegyes hazai szőlőfajokkal, s a szorgalmas fiatal gróf ur jól is mivelteti azokat. Miveltési mód a karikás, mely holdanként 85 frtba kerül. Az új ültetvények most kerülnek termés alá.

62. **Velkér** (Kolozs megye). Szőlőterülete 5 hold, agyag talajon, 1873-ban ültetett különféle külföldi fajokkal. Ezen új ültetvények kerültek holdanként 300 frtba, miveltetése 80 frtba.

(Folytatása köv.)

EGYVELEG.

* **Értesítés.** A kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézet növendékei értesítetnek, hogy az 1873/4-iki tanév az intézeti főépület készületlensége miatt csak november hó 15-én lesz megnyitható. Ezen értesítés kapcsában felhivatnak az intézet növendékei, hogy november hó 10-ike után a mondott napig úgy beiratkozás, valamint helyeik elfoglalása végett az intézetben megjelenjenek. — Az igazgatóság.

* **Must és borvizsgáló műszerek.** A kolozs-monostori gazdasági tanintézet vegytanára Tuba Lajos ur a bor és must vizsgálásához szükséges műszerekből egy raktárt akar felállítani oly célból, hogy a műszereket megvizsgálván, csakis hibátlanok jöjjenek közforgalomba, miáltal a borász közönség meg lesz óva mindazon pontatlanságoktól, melyeknek eddigelé a műszerárusok részéről ki volt téve. A műszerekkel való bánásmódnak leírását főntnevezett tanár ur „A bor vegytana“ című, Ráth Mór-nál Pesten most megjelent munkájában adja. Nevezett tanár ur a kipróbált műszerekből egyletünkbe is küldött egy szállítmányt, hol is azok a szükségűlök által legrövidebb uton beszerezhetők a legalantibb árakon. Ugyanezen műszerek az „Erdélyi pincze egyesület“-nél is kaphatók lesznek.

* **Borászati könyvek.** Főntebbi sorainkkal kapcsolatban felhívjuk a szőlész és borász közönség figyelmét két újabban megjelent szakmunkára, melyek a bortermelők kezében hasznos kézikönyvül szolgálhatnak. E munkák egyike dr. Kossutány Tamás m. óvári tanár „Borászati vegytan alapvonalai“ című, Magyaróvárt 1873-ban megjelent munkája, mely a borászatra vonatkozó újabb vívmányokat magában foglalja s a bor helyes kezelésére igen jó utmutatóul szolgál. A másik munka dr. Perlaky Mihály „Népszerű borászati kézikönyve“ mely a borkezelés he-

lyes elveit népszerű modorban adja elő s a földmivelési ministerium által pályadíjjal koszoruztatott. Erdélyrészi borász gazdáink figyelmébe mindkét művet melegen ajánljuk. —

* Uj gazdasági lapok. Máday Izidor min. titkár szerkesztése alatt legközelebb két gazdasági lap indul meg, melyeknek egyike „Földmivelési érdekeink” czimvel hetenkint jelenik meg, a másik pedig „Falusi Gaz-

da” czimen havonként kétszer. — Az előbbi lap az értelmiség, az utóbbi pedig a földmivelő nép számára fog a legjobb erők közreműködésével szerkesztetni. —

* Beszerezhető körtefa csemeték és szőlővesszők. Nagy Ferencz tanárnál Tordán kapható 150 — 200 drb. körtefa csemete a Gregoire féle fajokból és 300 drb asztali gyökeres szőlővessző a korai fajtákból. A körték ára darabonként 50 kr, a szőlőké 10 kr.

Piaczi árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A heti vásár		Egy osztrák mérő — 2 nagy véka					Egy mázsa		Egy bécsi öl	1 font
helye	napja	tiszta - buza	elegy buza	rozs	zab	török- buza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
Ára krajézárookban										
Kolozsvár	octob. 16	660—676	520—540	430—444	120—140	330—340	150	140	1000	22
Nagy-Várad	octob. 7	500—650	420—460	340—410	140—160	250—380	100	70	950	24
Maros-Vásárhely	octob. 9	500—528	400—440	395—415	100—118	—	220—240	1100	1100	18
Károly-Fehérvár	octob. 11	600—608	445—450	410—425	120—125	—	190—210	90 110	900	20
Nagy-Szeben	septem. 29	620—687	—	467—507	107—133	533—600	80—85	60	700	22
Brassó	septem. 5	612—729	576	439—470	137—143	484	—	—	—	20
Beszterce	septem. 2	540—600	490—520	380—400	100—110	440—460	120—160	80—100	750	20
Nagy-Enyed	octob. 9	535—575	463—500	320—425	120—138	—	190—200	50—60	1100	16
Szamosujvár	septem. 25	550—620	420—440	420—440	110—130	—	190—200	40—50	1100	16
Deés	octob. 14	620—660	520—540	360—400	110—120	—	160	65—100	800	14
Torda	septem. 23	600—640	580—600	420—440	100—110	—	170—180	70	800	15

Erdélyi földtehermentesítési kötvény 72 frt 50 kr. Ezüst árkelet 107.63.

Bécsi marhavásár: Felhajtott összesen 5177 drb hizó ökör. — A forgalom gyenge; árak: a vágósúly mázsája 30—36½ frt közt ingadozott.

* A gyümölcsészek, szőlészek és borászok nemzetközi congressusa f. hó 3-án nyílt meg Bécsben és 7-én zárult be, vele egyidejűleg folyt le az V-ik — és utolsó — gyümölcs és virágkiállítás. Hogy lapunk t. olvasói az előforduló érdekes mozzanatokról kellő tudomást szerezhessenek külön referensekről gondoskodtunk úgy mint: a pomologiai osztály tanácskozásairól referál Tisza László, — a gyümölcskiállítást, a klosterneuburgi és vöslai kirándulásokat ismerteti Dr. Wolf Gyula, végre az oenologiai osztály érdekes tárgyalásait Gammauf Vilmos fogja közölni.

TARTALOM: A magnemesítésről. II. — A bécsi nemzetközi gazdasági és erdészeti congressus. (Folytatás és vége). — **TÁRSALGÓ:** Világkiállítási levelek. XIX. — Szőlészeti statisztikai kimutatása a mezőségi borvidék marosi kerület helységeinek. — Egyveleg. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Felelős szerkesztő: VÖRÖS SÁNDOR.

Hirdetések.

Jelzálog kölcsönök.

Telekkönyvezett földbirtokokra 5000 forinttól a legmagasabb öszszegig 6% kamat, 1% törl., illetőleg 7%-al 32 évi törlesztésre (a visszafizetés előbb is bármikor teljesíthető) a loggyorsabban eszközöl

a hatóságilag engedélyezett általános ipar és kereskedelmi ügynöki iroda Kolozsvárt, óvár, bástyauteza 6. sz.

Értekezhetni posta útján, vagy személyesen naponta d. u. 1-től 4-ig. (3) (38—49)

Az 1873-iki SZÜRET- és MUSTKÉMLÉSHEZ.

Klosterneuburgi mustmérő, Babo-féle, hőmérővel $\frac{1}{4}$ % beosztva. 2 frt. 50 kr.

Klosterneuburgi mustmérő, hőmérő nélkül $\frac{1}{2}$ % beosztva 1 frt — kr.

Ehhez egy mérő hengerüveg — frt 60 kr.

Klosterneuburgi mustmérő, kicsiny, zsebben hordható, — mérő hengerüveggel együtt 1 frt 20 kr.

Uj savmérő, a must vagy a bor savtartalmának meghatározására, zsebben hordható 4 frt 50 kr.

Savmérő, Babo-féle, a savtartalom pontosabb meghatározására 6 frt 50 kr.

Pince-hőmérő, fából készült fokmutatón — frt 90 kr.

Pince-hőmérő üvegből, bármily folyadékhoz és hőmérséklet meghatározásához használható — „ 90 kr.

Ugyanaz fatokban 1 „ 75 kr.

Az itt felsorolt eszközökön kívül még mindenféle hőmérők, sűrűmérők, szeszmérők, must- és borkémletekhez, továbbá cukorszesz- és sörgyárakhoz sat. készítettnek.

Eszközeim és készülékeim a mostani bécsi világkiállításon haladási és érdeméremmel lettek kitüntetve.

A megrendelések utánvét vagy az illeték és 50 kr. csomagolási díj beküldése mellett lelkiismeretesen teljesítettnek.

HEINR. KAPPELLER jun.

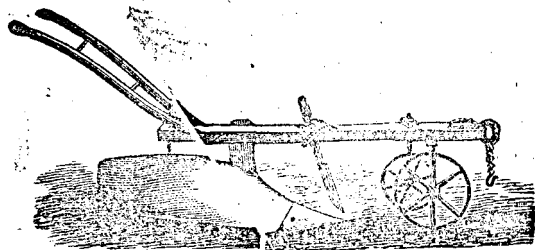
Wien, V. Bezirk, Kettenbrücken-gasse.

Teljes árjegyzékek ingyen, bérmentve küldetnek. (19)

(1—3)

GUBITZ ANDRÁS

utódjai
gazdasági gépgyára.

Van szerencsénk a t. gazdaközönség szives figyelmét gyárunk készítményeire általában véve ezennel felhívni.

Különösen ajánljuk a t. gazda közönségnek a czél szerű és szilárd szerkezete által, magának jó hírnevet szerzett eredeti **Gubitz ekéket** (öntött fejjű eke acél szántóvassal és vert vasek acél szántóvassal), mélyítő ekéket s kettős ekéket, magtakarókat, kapáló és töltőgető ekéket, Howard-féle és Skott boronákat sat.

Képes árjegyzékkel megkeresésre mindenkinek bérmentve szolgálunk.

A megkereséseket kérjük Gubitz András utódjai gazdasági gépgyárának Pesten Lipótutca 41. sz. czim alatt eszközölni, s a megrendeléseknek gyors és pontos teljesítését mindenkor kötelességünknek ismerendjük. (12.) (11—12.)

Egész tisztelettel:

Gubitz András utódjai

„TISZA” biztosító és jelzálogbank.

Alaptőke két millió forint oszt. ért.

Eszközül minden más társulatoknál olcsóbb díjak mellett biztosításokat tűz- élet- és járadékra.

Már megnyitott jelzálog-kölcsönüzletével folyósít 200 frttól kezdve felfelé kölcsönöket készpénz-, valamint záloglevelekben a legolcsóbb kamatláb mellett.

A már beállott

termény tűz elleni biztosításának idényén

rendkívül előnyös módon és olcsó díjak mellett minden gabonát és terményt elfogad biztosításra, s kár esetén legpontosabb, gyors és lelkiismeretes eljárásaival legfőbb kötelemének tartja a termelőközönség bizalmát kiérdemelni.

Biztosításokat elfogadnak, úgy felvilágosítást adnak a vidéken az ügynökök,

Kolozsvárt a képviselőség, hivatalos helyiség: főtér 8. szám Tauffer Károly házának emeletén.

A „TISZA” biztosító- és jelzálogbank kolozsvári képviselősége:

Kolozsvárt, september 15. 1873.

Balogh György, képviselő.

Bovánkovits Gyula, titkár.

16—20

(9)